

DOI: 10.33766/2524-0323.98.126-135

УДК: 343.126.2

Лоскутов Т. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін Криворізького навчально-наукового Інституту Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кривий Ріг, Україна)

e-mail: timloskutov@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2686-9201>

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Статтю присвячено дослідженню правової регламентації тримання під вартою в умовах воєнного стану. Наголошено, що для ефективного досягнення мети застосування тримання під вартою його правове регулювання має узгоджуватися з існуючими умовами проведення воєнних дій. Зазначено, що наразі процесуальні норми, котрі регламентують тримання під вартою в період воєнного стану, потребують наукового дослідження. Указано, що, незважаючи на труднощі в здійсненні кримінального провадження, які обумовлені правовим режимом воєнного стану, навряд чи можна повністю або на тривалий час відмовлятися від судового контролю за порядком застосування та продовження тримання під вартою. Наголошено, що відсутність нормативного регулювання подальшого обов'язково та максимального швидкого судового контролю за триманням під вартою, котре застосовано органом обвинувачення, породжує сумніви щодо ефективності додаткових правових гарантій при тривалому обмеженні права на свободу під час воєнних дій. Уявлення про те, що судовий контроль здійснюватиметься не скоро, може «підштовхувати» окремих (несвідомих) співробітників органів розслідування до незаконного або неправомірного позбавлення особи важливих юридичних гарантій під час тримання під вартою. Констатовано, що під час проведення бойових дій автоматичну періодичну перевірку існування підстав для тримання особи під вартою, як виняток, має здійснювати прокурор. Звернено увагу на те, що при наявності достатніх та ефективних гарантій відмови підозрюваного (обвинуваченого) від права бути присутнім під час судового розгляду питання про застосування (продовження) тримання під вартою може вирішуватися за його відсутності. Зроблено висновок про існування недоліків нормативної регламентації тримання під вартою в період воєнного стану, котрі мають бути усунені шляхом змін та доповнень положень кримінального процесуального закону. Визначено, що під час правового режиму воєнного стану можуть бути врегульовані тимчасові винятки щодо вирішення питання про застосування (продовження) тримання під вартою без участі підозрюваного, обвинуваченого, незалежно від його бажання бути присутнім на такому розгляді.

Ключові слова: тримання під вартою, воєнний стан, судовий контроль, підозрюваний, обвинувачений, право на свободу, кримінальне провадження.

Постановка проблеми. Під час дії правового режиму воєнного стану є гостра необхідність у належному забезпеченні виконання підозрюваним та обвинуваченим кримінальних процесуальних обов'язків, їхньої поведінки у перебігу кримінального провадження. Через те особливої актуальності набуває питання щодо

правового регулювання ізоляційних запобіжних заходів у період воєнного стану¹, зокрема тримання під вартою. Для ефективного досягнення мети застосування тримання під вартою його правове регулювання має узгоджуватися з існуючими умовами проведення воєнних дій. Тому важливим та своєчасним є доктринальне опрацювання питання щодо правової регламентації тримання під вартою в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням деяких аспектів нормативного регулювання тримання під вартою в умовах надзвичайного або воєнного стану займалися наступні вчені: А. М. Безносюк, І. В. Глобюк, В. А. Завтур, О. В. Лазукова, О. В. Капліна, О. О. Кравчук, Л. М. Лобойко, В. В. Михайленко, В. В. Рогальська, Г. К. Тетеряник та інші. Водночас процесуальні норми, що регламентують тримання під вартою в період воєнного стану, потребують наукового дослідження задля удосконалення правового регулювання тримання під вартою під час правового режиму воєнного стану.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження правової регламентації тримання під вартою в умовах воєнного стану. Цей бажаний результат може бути досягнутий шляхом реалізації таких завдань: дослідження законодавчих приписів та наукових уявлень щодо правової регламентації тримання під вартою в період воєнного стану; виокремлення недоліків правового регулювання тримання під вартою під час правового режиму воєнного стану та визначення способів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. У змісті розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), у ст.ст. 615, 616 КПК України унормовуються особливості тримання під вартою в умовах воєнного стану. Так положення п.2 ч.1 ст. 615 КПК України у виняткових випадках дозволяють керівнику відповідного органу прокуратури, замість слідчого судді, прийняти рішення про застосування тримання під вартою на строк до 30 діб. До того ж, згідно з ч. 2 ст. 615 КПК України, строк дії рішення прокурора про тримання під вартою може неодноразово продовжуватися до одного місяця керівником відповідного органу прокуратури [2].

Наведені законодавчі положення є недосконалими в частині того, що вони не передбачають обов'язкового подальшого та оперативного судового контролю за процедурою обрання та продовження строку тримання під вартою під час проведення воєнних дій. Незважаючи на труднощі в здійсненні кримінального провадження, що обумовлені правовим режимом воєнного стану, навряд чи можна повністю або на тривалий час відмовлятися від судового контролю за порядком застосування та продовження тримання під вартою. Останній є найсуворішим запобіжним заходом у кримінальному процесі, яким суттєво обмежується основоположне право на свободу особи. Тривале за відсутності судового контролю обмеження права на свободу може приводити до порушення інших важливих прав і свобод людини у кримінальному провадженні.

---

¹ Правове регулювання такого тимчасового запобіжного заходу як затримання нами було розглянуто в попередній публікації [1].

Дослідивши практику Європейського суду з прав людини щодо реалізації судового контролю в період надзвичайного стану, О. В. Лазукова наголошує, що на національному рівні повинні бути встановлені особливі гарантії, які доповнювали б тимчасову відсутність судового контролю і, зокрема, забезпечували: 1) право на захист; 2) право на повідомлення родичам або друзям про своє затримання; 3) право на доступ до лікаря тощо [3, с. 99]. Підтримуємо авторку в тому, що гарантії прав і свобод людини в умовах надзвичайного, воєнного стану можуть певною мірою компенсувати нетривалу відсутність контролю слідчого судді. Але подальший судовий контроль у такому випадку має бути максимально наближений до моменту обмеження особи у свободі. Лише за такої ситуації можна сподіватися, що додаткові гарантії прав і свобод людини зможуть зменшити ризики свавілля з боку суб'єктів кримінального процесу під час правового режиму воєнного стану.

Відсутність нормативного регулювання подальшого обов'язково та максимального швидкого судового контролю за триманням під вартою, що застосовано органом обвинувачення, породжує сумніви щодо ефективності додаткових правових гарантії при тривалому обмеженні права на свободу під час воєнних дій. Уявлення про те, що судовий контроль здійснюватиметься не скоро може «підштовхувати» окремих (несвідомих) співробітників органів розслідування до незаконного або неправомірного позбавлення особи важливих юридичних гарантії під час тримання під вартою.

Через те пропонуємо в ч.1 ст. 615 КПК України унормувати обов'язковий подальший та оперативний контроль слідчого судді за процедурою застосування прокурором (керівником відповідного органу прокуратури) тримання під вартою в період воєнного стану. Це законодавче нововведення буде сприяти максимальному наближенню судового контролю до моменту застосування прокурором тримання під вартою, а відтак – гарантуванню прав і свобод особи, що тимчасово обмежена у свободі під час воєнного стану.

Окрім того, аналогічний судовий контроль потрібно врегулювати для забезпечення прав і свобод особи, тримання під вартою щодо якої було продовжено (можливо неодноразово) прокурором, відповідно до ч.2 ст. 615 КПК України. Попри те, що в обстановці проведення бойових дій може тривалий час ускладнюватися доступ до слідчого судді, процесуальні норми мають містити вказівку стосовно щонайшвидшого судового контролю за «прокурорським» триманням під вартою. Невідкладність, за першої можливості, здійснення судової перевірки рішення прокурора про продовження строку тримання під вартою сприятиме ефективності процесуальних гарантії прав і свобод заарештованої особи.

Зупиняючись на особливостях правового регулювання тримання під вартою в умовах воєнного стану, треба зазначити, що положення чч. 5, 6 ст. 615 КПК України ще містять приписи щодо спрощеного продовження обраного під час досудового розслідування тримання під вартою строком на два місяці у випадку неможливості розгляду судом цього питання в установленому КПК України порядку [2].

Неможливість розгляду є оціночною категорією. Його зміст відповідає конкретній воєнній обстановці, яка передусє судовому засіданню і перевіряється надан-

ням відповіді на конкретні питання: чи дозволяють наявні логістичні, комунікаційні можливості та суб'єктивний склад учасників провести судовий розгляд у відповідності до норм КПК. Така неможливість може мати місце й під час власне процесу розгляду судом вказаного питання внаслідок непередбачуваних явищ притаманних війні: артилерійського обстрілу, авіаційного нальоту, знеструмлення зали судового засідання, ураження судової інфраструктури, поранення, загибелі учасників розгляду тощо. Тобто неможливість розгляду, як об'єктивне явище, може втрутитись у судовий розгляд будь-якого часу, навіть при перебуванні судді в нарадчій кімнаті, оголошенні рішення [4].

Існування вказаних негативних явищ дійсно може унеможливити реалізацію необхідного судового контролю за застосуванням (змін, продовженням) запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Водночас, В. А. Завтур, проаналізувавши кримінальні процесуальні норми та практику Європейського суду з прав людини, справедливо зауважує, що чинний КПК у цілому сприйняв усталену позицію Європейського суду з прав людини і встановив спростовну презумпцію недоцільності продовження строку тримання під вартою та нормативно закріпив обов'язок слідчого судді звільнити підозрюваного щойно його перебування під вартою перестало бути розумним [5, с. 102].

У рішеннях у справах «Нечипорук і Йонкало проти України» (2011 р.), «Харченко проти України» (2011 р.) Європейський суд з прав людини вказав, що відсутність чітких нормативних положень щодо можливості (з конкретизацією умов) продовження на стадії судового розгляду строку тримання під вартою, що його було обрано в досудовій стадії на обмежений строк, не відповідає критерію «передбачуваності закону» для цілей § 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод [6; 7]. Водночас Європейський суд зазначив, що продовження строку тримання під вартою може бути виправдане лише у випадку наявності конкретних суспільних інтересів, що, незважаючи на презумпцію невинуватості, переважають принцип поваги до свободи особи [7; 8].

Якраз під час правового режиму воєнного стану можуть існувати конкретні суспільні (публічні) інтереси, що тимчасово спростовують презумпцію недоцільності продовження строку тримання під вартою та виправдовують обмеження принципу поваги до свободи у вигляді автоматичного продовження тримання під вартою на мінімально можливий строк. Крім того, автоматичне продовження строку тримання під вартою аж до двох місяців є не виправданим у контексті найкращого забезпечення принципу поваги до свободи. Максимально можливий строк продовження тримання під вартою у два місяці без судової перевірки законності підстав для вказаного запобіжного заходу є занадто великим для ефективного гарантування права на свободу в умовах воєнного стану.

До того ж суддя-спікер Ленінського районного суду міста Миколаєва Д. Губницький вказує, що окремі судді вважають, що умови застосування ч. 6 ст. 615 КПК, на жаль, можуть мати місце після спливу двох місяців від «автоматичного» продовження строку тримання під вартою, а тому подальше таке продовження не виключене [4]. При такому тлумаченні наведеної норми кримінального процесуального закону строк тримання під вартою може продовжуватися автоматично

невизначену кількість разів. Це явно не буде сприяти найкращому забезпеченню права на свободу та інших важливих прав і свобод людини.

Досліджуючи питання реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні, Л. М. Лобойко зазначає, що під час підготовки проекту КПК 2008 року членами робочої групи висловлювалися пропозиції встановити періодичність (приміром, один раз на місяць), з якою слідчий суддя мав би перевіряти чи не відпали підстави тримання особи під вартою. Тобто робити це автоматично, не очікуючи доти, доки прокурор внесе подання (клопотання) про продовження строку тримання під вартою [9, с. 128].

Ця пропозиція стосовно регламентації періодичного автоматичного та «максимально наближеного» судового контролю щодо перевірки наявності підстав тримання під вартою може бути ефективно використана відносно автоматичного продовження тримання під вартою в умовах воєнного стану. Але у невідкладних випадках, що унеможливають здійснення слідчим суддею перевірки підстав для тримання під вартою, його повноваження повинен тимчасово реалізовувати відповідний прокурор. Таким чином, під час проведення бойових дій автоматично періодичну перевірку існування підстав для тримання особи під вартою, як виняток, має здійснювати прокурор.

Отже, у змісті чч. 5, 6 ст. 615 КПК України необхідно передбачити положення стосовно періодичного автоматичного та «максимально наближеного» судового контролю за перевіркою наявності підстав для тримання під вартою в період воєнного стану. Також у цій статті потрібно закріпити положення про те, що у невідкладних випадках, при яких слідчий суддя не має об'єктивної можливості перевірити існування підстав для тримання під вартою, його повноваження тимчасово виконує прокурор.

Продовжуючи розгляд проблемних питань щодо тримання під вартою, слід звернути увагу на зміст Листа Верховного Суду «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», у якому зазначається, що, ураховуючи об'єктивні обставини, як виняток, можна допускати розгляд клопотань щодо запобіжних заходів без участі підозрюваного, з належною мотивацією такої процедури розгляду [10]. Причому, у цьому документі нічого не вказується щодо згоди сторін на такий «обмежений» розгляд питання щодо застосування або продовження дії запобіжних заходів.

Важко повністю погодитись із наведеною директивою, оскільки її зміст охоплює ризик несправедливого, неправомірного застосування найбільш суворого запобіжного заходу – тримання під вартою, бо безпосередня участь підозрюваного (обвинуваченого) під час судового засідання з приводу обрання (продовження) йому тримання під вартою забезпечує реалізацію права на змагальну судову процедуру, у межах якої підозрюваний/обвинувачений (його захисник) може наводити контраргументи щодо наявності обґрунтованої підозри та спростовувати існування ризиків неналежної поведінки.

В. Михайленко зазначає, що при вирішенні питання про можливість розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу без участі сторін, слідчий суддя

(суд) має узгодити цінності різного порядку – обов'язкове й оперативне здійснення судового контролю у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану із забезпеченням безпеки людей – учасників цього кримінального провадження. Узгодження слідчим суддею (судом) таких цінностей у світлі актуальних умов може відбуватися двома шляхами: проведення судового засідання в режимі відеоконференції (за наявності технічної можливості); вирішення окремих питань за відсутності сторін кримінального провадження, особливо в тих випадках, якщо учасники не заперечують проти цього [11].

Цю позицію авторки слід підтримати, зокрема в тому контексті, що особиста участь обвинуваченого (підозрюваного) в судовому засіданні має розглядатися як його право, а не обов'язок [12, с. 28].

В умовах воєнного стану в інтересах безпеки досить логічним виглядає можливість відмови підозрюваного (обвинуваченого) від використання права бути присутнім під час вирішення питання про застосування (продовження) запобіжного заходу, у тому числі тримання під вартою. При наявності достатніх та ефективних гарантій відмови від зазначеного права питання про застосування (продовження) тримання під вартою може вирішуватися за відсутності підозрюваного (обвинуваченого). У такому разі його участь може компенсуватися обов'язковою участю захисника. У випадку, коли сторона обвинувачення також не зможе взяти участь у відповідному засіданні, то розгляд може відбуватися взагалі за відсутності сторін кримінального провадження.

Погоджуємося з В. Михайленко, яка вказує, що розгляд слідчим суддею/судом клопотання захисника підозрюваного/обвинуваченого про зміну запобіжного заходу в умовах воєнного стану за відсутності сторін кримінального провадження, здійснюється на підставі загальних засад кримінального провадження і відповідає конституційному принципу верховенства права. Це не призведе до обмежень прав і свобод людини і громадянина (обмеження яких, згідно зі ст. 64 Конституції України, заборонені навіть в умовах воєнного стану), а забезпечить оперативний та об'єктивний судовий контроль в умовах воєнного стану на виконання завдань кримінального провадження [11]. Безумовно, під час правового режиму воєнного стану при наявності згоди сторін кримінального провадження у законодавстві можна встановити, що питання про реалізацію запобіжних заходів може вирішуватися за відсутності сторін кримінального провадження.

Водночас, якщо підозрюваний/обвинувачений (сторона захисту) бажає реалізувати своє право на присутність під час судового розгляду щодо застосування (продовження) запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, то, за загальним правилом, слідчий суддя не може у цьому відмовити.

У період воєнного стану, допускаючи існування тимчасових винятків щодо вирішення питання про застосування (продовження) тримання під вартою без участі підозрюваного/обвинуваченого (взагалі сторони захисту) та відсутності його згоди на такий розгляд, вважаємо, що «повноцінні» судові засідання щодо перевірки підстав та умов застосування (продовження) тримання під вартою за участю обох сторін кримінального провадження мають відбуватися найближчим ча-

сом, з урахуванням обставин проведення бойових дій. Іншими словами, конкретна ситуація виконання воєнних дій може лише на мінімальний (максимально стислий) час відтягувати «повний», за участю сторони обвинувачення та захисту судовий розгляд щодо перевірки законності та обґрунтованості попереднього застосування (продовження) тримання під вартою.

В умовах воєнного стану такий подальший у межах змагальної процедури судовий контроль за застосуванням (продовженням) тримання під вартою сприятиме зменшенню ризику свавілля щодо вказаного найбільш суворого запобіжного заходу, а також ефективному забезпеченню права на свободу.

Висновки. На підставі проведеного аналізу законодавчих приписів та наукових уявлень визначено недоліки нормативної регламентації тримання під вартою в період воєнного стану, котрі мають бути усунені шляхом змін та доповнень положень кримінального процесуального закону.

У КПК України необхідно регламентувати обов'язковий подальший та оперативний судовий контроль за процедурою застосування (продовження) прокурором тримання під вартою в умовах воєнного стану. Такі законодавчі зміни сприятимуть максимальному наближенню судового контролю до моменту застосування (продовження) прокурором тримання під вартою, а відтак – гарантуванню прав і свобод особи, яка тимчасово обмежена у свободі під час воєнного стану.

У змісті кримінальних процесуальних норм потрібно передбачити положення про те, що у невідкладних випадках, при яких слідчий суддя не має об'єктивної можливості здійснювати подальшу автоматичну періодичну перевірку існування підстав для застосування (продовження) тримання під вартою, його повноваження тимчасово виконує прокурор.

Під час правового режиму воєнного стану можуть бути врегульовані тимчасові винятки щодо вирішення питання про застосування (продовження) тримання під вартою без участі підозрюваного / обвинуваченого (взагалі сторони захисту), незалежно від його бажання бути присутнім на такому розгляді. У даному випадку «повноцінні» судові засідання щодо перевірки підстав та умов застосування (продовження) тримання під вартою за участю обох сторін кримінального провадження мають відбутися найближчим часом, з урахуванням обставин проведення бойових дій.

Тематика правового регулювання кримінального провадження в умовах воєнного стану не вичерпується цим дослідженням. Тому подальшими перспективами дослідження в даному напрямку можуть бути наступні: розгляд проблемних аспектів правової регламентації тимчасового доступу до речей і документів у період воєнного стану; визначення недоліків правового регулювання негласних слідчих (розшукових) дій під час правового режиму воєнного стану.

Використані джерела:

1. Лоскутов Т. О. Правове регулювання кримінального процесуального затримання в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. №70 (1). С. 417-423.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. (дата звернення: 02.06.2022)

3. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018. 263 с.

4. Губницький Д. Ньюанси нового законодавства щодо питання про продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. *Судово-юридична газета*. 11 Апреля 2022 року. URL : <https://sud.ua/ru/news/blog/234575-nyuansi-novogo-zakono-avstva-scho-do-pitannya-pro-prodovzhennya-zapobizhnogo-zakhodu-u-viglyadi-trimannya-pid-vartoyu?fbclid=IwAR1VCc7Elkm4XsLqThKtwl9ESsHKc1eywSZrp6ujGYcbNI3LGiFhlmLp6zk4>. (дата звернення: 02.06.2022)

5. Завтур В. А. Особливості доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею та судом: теорія і практика. монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 248 с.

6. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204031>. (дата звернення: 02.06.2022)

7. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Харченко проти України» від 10 лютого 2011 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204145>. (дата звернення: 02.06.2022)

8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Петухов проти України» від 21 жовтня 2010 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204130>. (дата звернення: 02.06.2022)

9. Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006–2011 роки). Частина 1. Загальні положення і досудове розслідування : монографія. Київ : Істина, 2012. 288 с.

10. Лист Верховного Суду від 03 березня 2022 року «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану». URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Inform_lyst_2022_03_03.pdf. (дата звернення: 02.06.2022)

11. Михайленко В. Розгляд клопотання про зміну запобіжного заходу та інших процесуальних звернень за відсутності учасників в умовах воєнного стану: чи можливо це? *JustTalk*. 10 березня 2022 року. URL : <https://justtalk.com.ua/post/rozglyad-klopotannya-pro-zminu-zapobizhnogo-zahodu-ta-inshih-protseesualnih-zvremen-za-vidsutnosti-uchasnikov-v-umovah-voennogo-stanu-chi-mozhливо-tse->. (дата звернення: 02.06.2022)

12. Яновська О. Участь обвинуваченого в судовому провадженні: право чи обов'язок. *Право України*. 2015. №7. С. 26-33.

References:

1. Loskutov, T. O. (2022) Pravove rehulivannia kryminalnoho protsesualnoho zatrymannia v umovakh voiennoho stanu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya: Pravo - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 70 (1), 417-423. [in Ukrainian].

2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 roku. (2012) N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukrainian].

3. Lazukova, O. V. (2018) Osoblyvyi rehzym dosudovoho rozsliduvannia v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu abo u raioni provedennia antyterorystychnoi operatsii. *Candidate's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

4. Hubnytskyi, D. (2022) Niuanasy novoho zakonodavstva shchodo pytannia pro prodo vzhennia zapobizhnogo zakhodu u vyhladi trymannia pid vartoiu. *Sudovo-iurydychna hazeta - Judicial and legal newspaper*. N. p. URL : <https://sud.ua/ru/news/blog/234575-nyuansi-novogo-zakonodavstva-schodo-pitannya-pro-prodovzhennya-zapobizhnogo-zakhodu-u-vig-lyadi-trimannya-pid-vartoyu?fbclid=IwAR1VCc7Elkm4XsLqThKtwl9ESsHKClEywSZrp6ujGYcbNl3LGiHhmLp6zk4>. [in Ukrainian].

5. Zavtur, V. A. (2020) Osoblyvosti dokazuvannia pry zastosuvanni zakhodiv zabezpechennia kryminalnogo provadzhenia slidchym suddeiu ta sudom: teoriia i praktyka. Mono hrafia. Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka». [in Ukrainian].

6. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Nechyporuk i Yonkalo proty Ukrainy» vid 21 kvitnia 2011 roku (2011) N. p. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204031>. [in Ukrainian].

7. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Kharchenko proty Ukrainy» vid 10 liutoho 2011 roku. (2011) N. p. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204145>. [in Ukrainian].

8. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Petukhov proty Ukrainy» vid 21 zhovtnia 2010 roku (2010) N. p. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204130>. [in Ukrainian].

9. Loboiko, L. M. (2012) Reformuvannia kryminalno-protseusualnogo zakonodavstva v Ukraini (2006–2011 roky). Zahalni polozhennia i dosudove rozsliduvannia : monohrafia, part 1. Kyiv : Istyna. [in Ukrainian].

10. Lyst Verkhovnoho Sudu vid 03 bereznia 2022 roku «Shchodo okremykh pytan zdiisnennia kryminalnogo provadzhenia v umovakh voiennoho stanu». (2022) N. p. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Inform_lyst_2022_03_03.pdf. [in Ukrainian].

11. Mykhaillenکو, V. (2022) Rozghliad klopotannia pro zminu zapobizhnogo zakhodu ta inshykh protseusualnykh zvernennia za vidсутnosti uchasnykyv v umovakh voiennoho stanu: chy mozhlyvo tse? *JustTalk*. N. p. URL : <https://justtalk.com.ua/post/rozglyad-klopotannya-pro-zminu-zapobizhnogo-zahodu-ta-inshih-protseusualnih-zvernennia-za-vidсутnosti-uchasnykiv-v-umovah-voennogo-stanu-chi-mozhlyvo-tse->. [in Ukrainian].

12. Yanovska, O. (2015) Uchast obvynuvachenoho v sudovomu provadzheni: pravo chy obov'язok. *Pravo Ukrainy - Law of Ukraine*, 7, 26-33. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 04.06.2022

Loskutov T., Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Criminal Law, Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute, Donetsk State University of Internal Affairs (Kryvyi Rih, Ukraine)

LEGAL REGULATIONS OF DETENTION IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW

The article is devoted to the study of the legal regulation of detention in martial law. In the course of the problem, it is emphasized that in order to effectively achieve the goal of detention, its legal regulation must be consistent with the existing conditions of hostilities. During the review of the latest research and publications, it is noted that currently the procedural norms regulating detention during martial law have problematic issues. The latter need scien-

tific research in order to improve the legal regulation of detention during the martial law regime. In the course of the main material it is noted that despite the difficulties in criminal proceedings, due to the legal regime of martial law, it is hardly possible to completely or for a long time to abandon judicial control over the application and continued detention. It is noted that the lack of regulation of further mandatory and maximum prompt judicial control over detention, applied by the prosecution, casts doubt on the effectiveness of additional legal guarantees in the long-term restriction of the right to liberty during hostilities. The notion that judicial review will not soon take place may «push» individual (unconscious) members of the investigation to illegally or unlawfully deprive a person of important legal guarantees while in custody. It is stated that during hostilities, an automatic periodic check of the existence of grounds for detention, as an exception, should be carried out by the prosecutor. Attention is drawn to the fact that if there are sufficient and effective guarantees that the suspect (accused) waives the right to be present during the trial, the issue of application (continuation) of detention may be decided in his absence. It is concluded that there are shortcomings in the regulations of detention during martial law, which should be eliminated by amending the provisions of the Criminal Procedure Code. It is determined that during the martial law regime temporary exceptions may be settled to resolve the issue of application (continuation) of detention without the participation of the suspect, accused, regardless of his desire to be present at such a hearing.

Keywords: detention, martial law, judicial control, suspect, accused, right to liberty, criminal proceedings.

DOI: 10.33766/2524-0323.98.135-144

УДК: 343. 98

Павлова Н. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)

e-mail: Pavlova_Natalia_vvv@ukr.net

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-1572-4648>

НАУКОВІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ШЛЯХОМ ШАХРАЙСТВА

Стаття присвячена розгляду окремих аспектів криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі вчинених шляхом шахрайства. У роботі наголошено, що в науковому колі тривають численні дискусії щодо структури криміналістичної методики, її типів і видів, принципів побудови криміналістичних методик розслідування злочинів окремих категорій. Указано на необхідності визначення концепції окремої криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень з метою вирішення ряду теоретичних і практичних завдань, що виникають при розслідуванні кримінальних правопорушень, та відшукання найефективніших прийомів, методів і способів організації розслідування в кримінальних провадженнях. Зазначено про дотримання певних принципів, які відображують сутність криміналістичних методик розслідування кримінальних правопорушень окремих категорій, у тому числі вчинених шляхом шахрайства..